כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת בשלח ■ י"ב שבט ה'תש"ע ■ 27.01.2010 ■ גליון מס' 55

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

ט"ו בשבט: והספרדים מדקדקים יותר
חמישה עשר בשבט לא הוזכר כחג בספרות חז"ל ובתקופת הגאונים. הוא כן נזכר כחג במקורות של ראשונים...
המשך בעמ' 3

חוק וסדר פיצוחים לשבת
לפני הרבה שנים, יצא אבא השוקה והלך כמנהגו לקנות פיצוחים לשבת. שם, במרכז השוק...
המשך בעמ' 5

שו"ת חורף
שאלה: מה באשר להוספת סוכר לתה? האם יש הגבלה בדבר?...
המשך בעמ' 6

סיפור לשבת
הריני מוחל וסולח
א.ש. שרגא הוא מנהל רשת של תלמודי תורה בגוש דן. אחת לכמה חודשים הוא "מרים עוגן"...
"לשם יחוד" בחדר הייחוד
רבי אליעזר ברויער זצ"ל היה מחנכי בכיתה ד' בבית הספר "יסודי התורה" בתל-אביב...
המשך בעמ' 3

שביבים
■ וגם זו פריחה
■ עדיף לאכול כדי להתפלל
■ שלש שלישיות
■ כבוד התורה מול רכוש גשמי
■ ותרעד ותרעש הארץ
המשך בעמ' 6

פרקים בעולמה של רבנות הקהילה בישראל

מאמר ארבעים בסידרה

/ הרב אהרון כ"ץ*

הארי שבחכמי פראג (2)

אם תולדות חייו של המהר"ל והפרטים המלאים על אודותם אינם ברורים לנו דיים, הרי על עולמו הרוחני יכולים אנו ללמוד מן הכתבים הרבים שהותיר אחריו. בעולמו הרוחני של המהר"ל מפראג מבקשים אנו לעסוק במאמרנו זה.

אחד מחלקי ספר "נתיבות עולם" של המהר"ל הוא הנתיב העוסק בתוכחה. המהר"ל מזכיר את דבריו של רבי במסכת תמיד (דף כ"ח ע"א): "רבי אומר איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם יאהב את התוכחות, שכל זמן שתוכחות בעולם נחת רוח בעולם טובה וברכה באה לעולם רוח רעה מסתלקת מן העולם". עוד אומר שם ר' שמואל בר נחמני: "כל המוכיח את חברו לשם שמים זוכה לפלגו של מקום, ולא עוד אלא שמושכין אחריו חוט של חסד". עוד לימדו אותנו החכמים שאדם המקבל את התוכחה והוא איש אוהב תוכחות שהם דברי יושר, הרי הוא איש ישר. המהר"ל מדגיש שהיפוכה של מידת התוכחה הוא החנופה.

בפרק השני של "נתיב התוכחה" הדגיש המהר"ל את דברי הגמרא במסכת שבת: "כל שאפשר לו למחות באנשי ביתו ולא מחה נתפס על אנשי ביתו. באנשי עירו נתפס על אנשי עירו. בכל העולם נתפס על העולם כולו". בפרק השלישי של "נתיב התוכחה" עוסק המהר"ל בשאלה מי ראוי להוכיח, שהרי רבי טרפון היה אומר: "תמה אני אם יש בדור הזה שיכול להוכיח, אם יאמר טול קיסם מבין שיניך אומר לו טול קורה מבין עיניך". המהר"ל מדגיש את דברי התלמוד ממסכת יבמות דף ס"ה ב', שכשם שמצווה על האדם לומר דבר הנשמע כך מצוה על האדם שלא לומר דבר שלא נשמע ור' אבא אמר על זה שחובה שלא לומר דבר שלא נשמע, שנאמר: "אל תוכח לץ פן ישנאך". ופירש המהר"ל שאם הדברים אינם נשמעים הוא מבזה דבר ה' שאמר להם דברי ה' והם אינם שומעים.

"שאף שהמהר"ל נתפס בתודעת העם כאחד מגדולי המחשבה של הזמן החדש, למעשה היה המהר"ל בעל עמדות הלכתיות ברורות עד שהוחזק בעיני גדולי החכמים כאחד מגדולי הפוסקים בזמן החדש..."

בתוך דבריו מתבטא המהר"ל על הדברים המתרחשים בדורו. בפרק השלישי של מאמר התוכחה אומר המהר"ל: "צריך שלא יהיה בדבריו (של המוכיח א.כ.) דבר שהוא נוטה מן האמת אשר ידוע לרבים לשומעים הדברים שהם דברים אשר אין להם יסוד ושורש כמו שעושים עתה במדינות אלו הדורשים לרבים מפרשים הכתובים ואף דברי החכמים בכוונה שלא כוונו להם ולא עלה על ליבם ועל דעתם ויאמרו שהם מפרשים כוונות למאמרים והם כוונתם להזיק, כי אלו היו מניחים דברי החכמים כמו שהם בוודאי פשט מאמריהם הם דברי חכמה גדולה מאד, והם מהפכים מתוק למר (המוכיחים א.כ.) ואיך לא יהיה כוונתם להזיק בוודאי פשט מאמריהם של חכמים חכמה עמוקה שהרי אפילו שיחת חולין שלהם צריכה תלמוד, כי שיחת חולין שלהם (של החכמים) הם קרובים אל השכלי כמו העלה שהוא קרוב אל הפרי, שאם הפרי הוא טוב אין ספק

שהעלה מתדמה אליו". באופן עוקצני ביותר כלפי מוכיחי דורו מוסיף שם המהר"ל: "בדבר זה כחם גדול יותר מן דוד המלך עליו השלום, כי דוד המלך עליו השלום דרש דברי תורה ברבים שלא שמעם אדם מעולם והם דורשים דברים שלא שמעם אדם ולא יישמעו עוד". והוא מסכם באותו הפרק "בודאי (בסוג זה של הדרשות) יש להרחיק אותם הרחקה גמורה ולגעור באותם אנשים, ולא די שלא יקבלו שכר על זה והלוואי שלא יהיה עליהם אשמה יתירה לתעתע ולהבל בדברי תורה".

המהר"ל פנה להוכיח את העם בהלכות מיוחדות. כך התנגד לאמירת שיר הייחוד כל יום אחרי התפילה, שהרי אסור לספר בשבח של מקום יותר ממה שתקנו החכמים. כבר ציין בעל מגילת היוחסין שהוא אחד המקורות החשובים המצויים בידינו לקורות חייו של המהר"ל, שהוא הקפיד לעלות לתורה בשם "יהודה בן בצלאל" ולא הניח שיקראו אותו בתארים נוספים. כנראה שלא הכיר את המונח "מרן" "פאר הדור" "הגאון", ותארים המתחדשים בכל יום. המהר"ל הביע דעתו בעניינים שונים בהלכה ובחלק מהם הייתה לו שיטה מיוחדת. אחד הנושאים הבולטים היא דבריו בעניין הדלקת נר של חנוכה בנרות שעווה. המהר"ל התייחס לנושא בספרו "נר מצווה" שם כתב: "ומפני כי ראיתי דברים שאנו נוהגים והם תמוהים אלי יש לזכור אותם והאיש החכם והנבון ומדקדק במצוות יתבונן ויבחר את אשר נראה לו. האחד, מה שרוב העולם נוהגין לעשות נר של שעווה להדליק בו בחוץ מן אותם המדקדקים להדליק בשמן זית, מפני שהוא זכר לנס שנעשה בבית המקדש, כי לפי הנראה שהוא פסול לנר חנוכה לגמרי, דלא נקרא נר כלל רק זה שנותנין השמן בכלי ומניחם שם הפתילה שזה נקרא נר, לא כאשר כורכין שעווה על הפתילה, וכן חלב שכורכין על הפתילה לאו נר הוא רק אבוקה ואבוקה נראה דפסול לנר חנוכה". כבר הזכיר הרב יצחק יודלוב במבוא המצויין למאמרו תשובות מהר"ל מפראג שנדפס כחלק מספר הזיכרון לרב בצלאל ז'ולטי (הוצאת מוריה ירושלים משמ"ז 1987) שאחד מנכדיו מזכיר דברים אלה בחיבורו למסכת שבת, שכן נהגו בקהילת קדש פראג בבתי הכנסיות אבל בבתים המשיכו גם בפראג להדליק בנרות שעווה. עוד הזכיר שם הרב יודלוב כי בקטלוג המכון לצילומי כתבי יד עבריים משוער, שמחבר החיבור שהוזכר היה ר' נפתלי כ"ץ שהיה אב בית דין בלובלין. עוד הזכיר שם בעל המאמר שלמעשה גם כשנזכרה בפוסקים (כולל בעל הט"ז ובעל המגן אברהם) מצוות ההידור להדליק נר חנוכה בשמן זית לא הוזכרו דברי המהר"ל, ודבריו הוזכרו רק בדברי ה"עטרת זקנים", שצוטטו לאחר מכן בדברי האחרונים "מחצית השקל" "ומשנה ברורה".

עוד הוזכרה באותו מאמר המחלוקת בעניין נוסח ברכת הזימון לפני ברכת המזון. בעל הב"ח הביא בחיבורו על הטור אורח חיים סימן קצב: "עמד הרב הגדול מוהר"ר ליב ב"ר בצלאל מפראג (נתיבות עולם פרק י"ח ד"ה ברכת) וביטל מנהג העולם וגזר על הכל שלא יאמר המברך כי אם נברך שאכלנו משלו והעונין אומרים ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו ונתפשטה גזירתו בכל המדינות וכך נוהגין העולם ממנו והלאה והוא האמת כפשטא דתלמודא ומשמעות כל הפוסקים ומנהג שאר כל המלכיות ששמענו שמעם, שהמברך אינו אומר אלא נברך שאכלנו משלו בלחוד". במקרה זה אף שהרש"ל ביאר את מנהג העולם נשתרשה למעשה דעתו של המהר"ל מפראג שהיא הולמת את פשטו של תלמוד.

פרטים מעטים אלה שהזכרנו באים ללמדנו, שאף שהמהר"ל נתפס בתודעת העם כאחד מגדולי המחשבה של הזמן החדש, למעשה היה המהר"ל בעל עמדות הלכתיות ברורות עד שהוחזק בעיני גדולי החכמים כאחד מגדולי הפוסקים בזמן החדש. הרב יודלוב מזכיר במאמרו הנ"ל את העובדה שעל ציון מצבת קברו נכתב שחיבר חידושי תורה על כל סדר התלמוד וגם על המשניות מסדר זרעים וטהרות וכתב תשובות רבות בהלכה, חלקם הגדול אבדו. באותו מאמר הובאו שבע תשובות מקיפות של המהר"ל, בעניין עדות עד מפי עד בהלכות יבום, דיני שליחות הגט על ידי מומר, דיני שכר שדכנות, הלכות הנוגעות להיתר עגונות, ספר תורה ישן שנמצא ביד נכרי, דיני שהיה והטמנה בשבת ודיני טריפות ותערובות. המדהים ברשימה שהזכרנו שהנושאים בה לקוחים ממגוון הסוגיות של ארבעת חלקי השולחן ערוך. ראוי אם כן להזכיר שלא רק איש מחשבה ענק היה המהר"ל אלא מן הבולטים שבין פוסקי הדורות בזמן החדש.

בין החיבורים הבולטים שכתב המהר"ל יש להזכיר באופן מיוחד את חיבורו דרך החיים וכפי שכתב בסוף הקדמתו לספר: "וקראנו לחיבור הזה דרך החיים על שם הכתוב ודרך החיים תוכחת מוסר, והמעיין בו יאמר זה הדרך לכו בו כי הוא דרך האמת אשר אתו החיים". ד"ר אברהם גוטסדינר שכתב את החיבור על "הארי שבחכמי פראג", (ושבהשפעת חיבורו נתנו גם את הכותרת למאמר הזה), ספר שיצא לאור בירושלים בשנת תרצ"ח והוקדש "לזכר נשמת מרן הגאון והצדיק מרא דארעא דישראל הרב ר' אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל (לשון הקדשת המחבר) העיר בעניין ספר זה: "כאן המקום לבאר טעות אחת שטעה אחד מחכמי ישראל בספרי המהר"ל בהשקפתו ושיטתו, והוא הרב ר' יהודה רפפורט (שי"ר) שישב על כסאו של מהר"ל בתור אב"ד פראג בהעריכו את המהר"ל כותב בדרך חקירתו שמה שנוגע לייחסו של המהר"ל אל הקבלה מוכיחים הדברים שלא עסק בה מעולם!". המחבר חולק על שי"ר באופן נמרץ ביותר ובתוך הדברים כתב "אין זאת אלא שמה שאמרו אין אדם רואה אלא מהרהורי ליבו, אף חכמים ונבונים בכלל הזה. על כל פנים בלא משפט קדום חזק אי אפשר היה שלא לראות ולא לשמוע ולא להרגיש את הקול ואת המראה של אותו הזרם המסתורין ושפע חכמת הנסתר ההולך וזורם ומקיף ושופע ומחלחל מכל דברי המהר"ל". גוטסדינר מציין בספרו עשרות מובאות מדברי המהר"ל שכולם מורות שכשם היה האיש גדול ומיוחד בישראל בתורת הנגלה כך הוא מעמדו גם בתורת הנסתר ובחכמת הקבלה. אין ספק שבספר המיוחד הזה ספר "דרך החיים" מופיע המהר"ל כחוקר מיוחד ששם לו למטרה את השגת האלוקות כאשר הוא נטוע היטב גם באבני הפילוסופיה וגם בעולמה של הקבלה.

שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול.

*הרב אהרן כ"ץ. ראש כולל הלכה במכון גבוה לתורה אונ' בר אילן.
רב קהילת "דובב עוזי" רמת גן.

ט"ו בשבט: והספרדים מדקדקים יותר

חמישה עשר בשבט לא הוזכר כחג בספרות חז"ל ובתקופת הגאונים. הוא כן נזכר כחג במקורות של ראשונים, אלא ששם מסמיכים אותו לדברי המשנה (במסכת ר"ה - ש.ש). ב"תשב"ץ קטן" (תלמידו של מהר"ם מרוטנבורג, נדפס לראשונה בקרימונא שנה שט"ז) נאמר: "ט"ו בשבט אסור בתענית ובהספד, וציבור שקבלו עליהם (צום) ג' ימים: שני, חמישי, שני, ופגע תענית הראשון בט"ו בשבט..." הרי שדקדק היטב: "תענית הראשון". כלומר: התחילו, אין מפסיקים. וה"מגן אברהם" כתב לגבי חתן: ..."באיסרו חג ובט"ו באב ובט"ו בשבט אינו מתענה כיוון שמוזכר בגמרא". שאיסרו חג וט"ו באב הם בבחינת ימים טובים, הוזכר אמנם בגמרא, אבל ט"ו בשבט כחג אין לו מקור מפורש בגמרא, ואף-על-פי-כן נתן לו ה"מגן אברהם" כוח של דין (לא של מנהג), כ"מוזכר בגמרא" (וודאי מפני אותה הראייה של הראשונים) הוקשו ארבעה ראשי השנים זה לזה לעניין איסור תענית).

ט"ו בשבט כחג הוזכר בשולחן ערוך אף לעניין נפילת אפיים. "נהגו שלא ליפול על פניהם בט"ו באב ולא בט"ו בשבט" (סעיף קל"א סימן ו'). ה"בית יוסף" הביא הדברים בשם "נהגו העולם". במהרי"ל הביא חילוקי מנהגים: "שבט הוא מלך, משום דבחמישה עשר בו הוא ראש השנה לאילנות... ובחמישה עשר בו אין אומרים תחינה". מקור קדום אנו מוצאים בספר מנהגים דבי מהר"ם מרוטנבורג: "ואין אומרים תחינה בט"ו בשבט בבוקר". האחרונים הוסיפו, שאף במנחה שלפניו אין אומרים. "ואם חל בשבת אין אומרים צו"ץ" ("צדקתך, וצדקתך, צדקתך"). וראה מנהגים ר' אייזיק טירנא.

ומנהג מיוחד לט"ו בשבט: "ונוהגים האשכנזים להרבות במיני פירות של אילנות" ("מגן אברהם" קל"א סימן קטן ט"ז). ואיני יודע (כותב הגרש"י זווין זצ"ל), למה תלה המנהג באשכנזים. דומה, שהספרדים מדקדקים במנהג זה יותר. "בט"ו בו (בשבט) ילמדו הספרדים בישיבותיהם כמעט כל הלילה ויהדרו לאכול מכל מיני פירות הנמצאים בעיר ולפני אכילת כל פרי ואחריה ילמדו לימודים מיוחדים, מלוקטים מתנ"ך וזוהר וגם יתפללו וישוררו תפילות ופזמונים מיוחדים" (ראה לוח א"י, לונץ, חודש שבט). וספר מיוחד יש על כך: "ספר פרי עץ הדר והוא סדר ט"ו בשבט, שנהגו בו רבים יראי ה' וחושבי שמו" (ליבורנו תר"ל). בספר זה יש ליקוט מכל המקומות במקרא ומשנה ותלמוד וזוהר שמדובר בהם על פירות ותבואה ואילנות.

וממנהגי החסידים: "וקבלנו מרבותינו להתפלל בט"ו בשבט על אתרוג כשר יפה ומהודר שיזמין ה' יתברך בעת המצטרך למצווה" (בני יששכר, מאמר חודש שבט).

"מנהג שהאתרוג אשר יצאנו בו ידי מצווה, מטגנים אותו אחר סוכות ואוכלים אותו בט"ו בשבט" (ליקוטי מהרי"ח, מרמורש - סיגט, ח"ג קט"ו - ב').

ושוב: "היו צדיקים שלובשים בגדי יום טוב בט"ו בשבט כי הוא ר"ה לאילנות והאדם עץ השדה" (שם).

(מתוך המועדים בהלכה להגרש"י זווין זצ"ל)

סיפור לשבת

הדיני מוחל וסולח

{המקרה המובא להלן אמת בכל פרטיו. הנפשות הפועלות בו מוכרות לי, זולת שמו של האיש הגר בטורונטו. ואם כבר קראת את הסיפור הזה במדורי ב"הצופה", לא יזיק לקוראו שוב. שאול שיף}

א.ש. שרגא הוא מנהל רשת של תלמודי תורה בגוש דן. אחת לכמה חודשים הוא "מרים עוגן" ויוצא לחו"ל לגייס כספים בקהילות ישראל לטובת המוסדות שבהנהלתו. הוא דמות ידועה ואמינה, והוא מתקבל ברוב המקומות בסבר פנים יפות. לפני שנה וכמה חודשים טס לטורונטו כדי להיפגש עם העשירים המקומיים. בביתו של אחד מהם התארכה הפגישה, ובמהלכה נוצרו קשרי אמון בינו לבין המארח. לקראת סוף הפגישה, ביקש ממנו המארח "טובה אישית". "בכל הכבוד", אמר א.ש. שרגא, "ככל שאוכל".

וכאן פתח המארח, חרדי בהליכותיו, והחל לספר: "בישיבה הגבוהה שבה למדתי בזמנו בבני-ברק, נבחרתי כרב פורים. משום-מה, באירוע המרכזי, נטפלתי דווקא לאחד הבחורים, והכיתי בו בבדיחות מכל זווית אפשרית. הוא כמובן נעלב עד עמקי נשמתו, עזב את המקום, וכעבור זמן מה הפסיק ללמוד בישיבה. מצפוני חוזר ונוקף אותי על מה שאירע באותו פורים. אני מצטער מאוד התנהגותי אז, על מה שעוללתי לבחור מתוך קלות דעת. בקשתי אליך היא שתיגש אליו, שמו הוא כך וכך, ותבקש בשמי את סליחתו. אני יודע שאותו בחור נתון היום במצוקה כלכלית, ואני רוצה ויכול לסייע לו. אני נשוי כעשרים

המשך בעמוד הבא...

שנה ואין לי עדיין ילדים. אני בטוח שזה בגלל ה'קפידא' שלו ובגלל התנהגותי הלא ראויה כלפיו".

א.ש. שרגא הבטיח למלא את השליחות והמארח מצדו הבטיח תרומה נדיבה אם השליחות תעלה יפה. בהגיעו ארצה טלפן שרגא ללא שהיות ל-144 וביקש את הטלפון והכתובת של האיש בבני ברק, שכן הוא ידע את שמו בלבד. היו שני שמות כאלה. הוא טלפן אל אחד מהם ושאל אם למד בישיבה פלונית. התשובה הייתה שלילית, ואז החליט ללכת אל הכתובת השנייה. בתיבת הדואר לא מצא את השם, אך לעזרתו בא אדם שיצא מן הבניין. "האם אתה מכיר את פלוני?" - שאל. "כן" הייתה התשובה. "זה אני". "אפשר שנעלה לדירתך ונדבר?" השניים ישבו בסלון הצנוע וא.ש. שרגא החל מזכיר את שמו של האיש מטורונטו. ים של גידופים וכעס רב יצאו מפי בעל הדירה. "לעולם לא אסלח לו על מה שעשה לי". כאשר נרגע, סיפר לו א.ש. שרגא שלאותו אדם שהוא כה כועס עליו אין רח"ל ילדים, והוא תולה הכול באותו אירוע קשה בפורים. "אם ככה, אני סולח לו" - אמר בעל הדירה. "לא. לא ככה סולחים" - אמר א.ש. שרגא. הוא הרים את שפופרת הטלפון, חייג לטורונטו, וחיבר בין השניים, שבכו שעה ארוכה עד שהוציאו מילה מהפה. כעבור שנה נסע המנהל שוב לטורונטו, והחליט בלבו להימנע מלהתקרב לאזור מגוריו של שולחו, כי לא שמע ממנו דבר מאז אותה שיחת טלפון קורעת-לב. בהגיעו לבית הכנסת לתפילת מנחה בצדה השני של העיר, הוא רואה את האיש, שממנו ניסה להתחמק, צועד לקראתו בכבודו ובעצמו. "מה אתה עושה כאן?" - שאל, "הרי אתה גר בקצה השני של העיר". "אתה יודע, כשהאישה יולדת בפעם הראשונה היא מעדיפה להיות אחרי הלידה אצל אמה, לכן אני כאן"... ועמד האבא הטרי בכל הבטחותיו, ולא שכח גם את האיש שידע לסלוח.

*

"לשם יחוד" בחדר הייחוד

רבי אליעזר ברויער זצ"ל היה מחנכי בכיתה ד' בבית הספר "יסודי התורה" בתל-אביב. הוא היה צדיק בכל דרכיו ולא פסיק פומיה מגירסא. באחרונה מלאו עשר שנים לפטירתו, וסמוך לתאריך זה הוציאו בניו שליט"א לאור עולם חלק מחידושיו במקצועות התורה, שכונסו בספר "שיח אליעזר". בחלקו האחרון של הספר מובאים פרקים מתולדות חייו, שהיו עשירים גם בעסקנות ציבורית מרשימה ובמפעלי חסד. בין היתר ייסד את קהילת "חוג חתם סופר" בבני ברק, והטביע חותמו על חיי הדת בעיר. בין הסיפורים המובאים בספר, מספרים בניו של רבי אליעזר, כי לרעייתו, שמשפחתה התייחסה עד רש"י הקדוש, הביא מתנה מיוחדת לחדר הייחוד: "כאשר בא בברית הנישואין, הכין לכלתו מתנה מיוחדת ומקורית לחדר הייחוד... סיום ש"ס בבלי". רבים נוהגים לשבור את הצום בחדר הייחוד ולספר חוויות מהיום המרגש כל כך, אבל ישנם כאלה, כמו הרב ברויער, המנצלים את המעמד הזה למחוות מיוחדות. כך, למשל, הרב ר., היום אדמו"ר, ביקש מרעייתו עם כניסתם לחדר הייחוד לומר יחד עמו עשרה פרקי תהילים, לעורר רחמים על אותן רווקות המצפות בכליון עיניים ונפש למצוא בן זוג ראוי. "הרי לחתן נמחלים כל עוונותיו, ובספרים הקדושים כתוב שהוא הדין לגבי הכלה. הבה וננצל את גודל הרגעים הללו וטהרתם לזכות הנערות הללו". ו-ע. ב., ניצול שואה, אמר עם רעייתו הטרייה את כל ספר תהילים בחדר הייחוד, הוא 75 פרקים והיא 75 פרקים, לעילוי נשמת כל הצעירות שבשלו לנישואין ולא הגיעו ליום הזה, מחמת הצורר הגרמני ימ"ש, שייחד להם חדר מיוחד בכבשני המוות במחנות ההשמדה.

והנה עוד סיפור ייחודי על חדר הייחוד:

"בענייני שלום בית עולים לעתים טענות ודיונים מוזרים ביותר, אך דומה שדיון כזה על 'שלום בית' לא שמענו מעולם.

יושב מולך זוג נחמד, שומר מצוות, ובפיהם טענות רבות ומוכרות. אתה מנסה להבין: ממה בעצם התחיל הכול? מה היה הרגע שבו אחד מהם עשה דבר מה שהמאיס אותו על רעהו, ומשם ואילך החלו הדברים להתגלגל במדרון?

חושב הבעל ועונה כך: "נראה לי, שהכול התחיל כבר בחדר ייחוד...

נכנסנו. היינו מאוד נרגשים. התחלנו לטעום קצת ממה שהיה על השולחן, ופתאום הנייד שלה צלצל. תאר לך שאני יושב עם אשתי היקרה והטרייה בחדר ייחוד, והיא מדברת ומדברת בנייד עם החברה שלה. אמרתי לעצמי שאני לא רוצה להתחיל את החיים שלי כנשוי עם הערות לאשתי, אז ישבתי וחיכיתי שתגמור. רק שאלתי את עצמי: האם זוהי האישה שכל כך חיכיתי להתחתן אתה?"

האישה: "ראשית, לא צריך להגזים. זה לא היה מיד אחרי שנכנסנו, אלא כמעט רבע שעה אחרי. ושנית, הייתה זו חברה טובה-טובה שעברה ניתוח ולא הייתה יכולה לבוא לחתונה. מה, לא מגיע למסכנה הזו ששוכבת בבית חולים שאדבר איתה כמה מילים?!"

הבעל: "הכול טוב ויפה, אבל דיברת איתה יום לפני החתונה, וגם שעה לפני החופה. כעת התחתנת 'במקרה', ובעלך מצפה סוף סוף להיות איתך בשקט. תגידי רגע: את לא מתביישת להשוות בכלל קשר עם בעלך, לקשר עם חברה טובה?!"

האישה (פונה אלי): "הוא סתם נפגע... הוא יודע טוב טוב שהוא האדם הכי יקר לי בעולם. אני לא מבינה מה קרה, אם עשיתי חסד עם חברה שנפצעה בתאונה, ודיברתי איתה כמה דקות. (פונה לבעל): אתה עצמך לימדת אותי לפני החתונה שחסד הוא הדבר החשוב ביותר בבית יהודי ושצריך להקריב לשם כך. אז מה יש אם יישמתי את זה?! מה הקנאות הזו? בסך הכול שכחתי לכבות את הנייד כששמתי אותו עם כל החפצים בחדר ייחוד,

המשך בעמוד הבא...

ואתה לא יכול לסלוח על דבר שקרה בלי כוונה?"

הבעל: "הרב מבין מה הבעיה? היא אפילו לא מבינה מה קרה. זה מה שמוציא אותי מדעתי. היא לא מבינה מה פירוש להתחתן; היא מתייחסת לזה כאילו הצטרף לחייה עוד איזה 'חבר טוב'. אגב, היחס הזה לא נגמר בחדר ייחוד אלא נמשך כל הזמן. היא לא מבינה שיש זמנים שהיא צריכה להיות אך ורק עם בעלה. אנחנו יוצאים לטייל, מגיעים לאיזה מקום יפה, שנינו סוף סוף לבד, ואז היא מחליטה שזה בדיוק הזמן לדבר עם מישהו בנייד (דמעות בעיניו). הרב, אם בחצי שעה שנמצאים בחדר ייחוד היא לא מבינה שהיא צריכה להיות אך ורק אתי, אז מה צריך עוד להוסיף?..."

כאן הגיעה העת להרגיע את הקורא הנסער: אל דאגה. דין ודברים כזה באמת לא היה מעולם. אך מדי פעם בעמדנו להתפלל, ואצל המישהו התורן מצלצל הטלפון הנייד, אפשר שהאוזן שומעת בת קול בה קובל ה'דוד' (הקב"ה) בפני 'רעייתו' (עם ישראל): "רעייתי, גם אם לא אמרת לפני התפילה 'לשם ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה', עלייך להבין שזה בדיוק אותו ייחוד מיוחד של חדר הייחוד. כשם שהאישה מיוחדת אך ורק לבעלה, ומהות זו מתממשת בכך שהם נמצאים יחדיו ללא גורם מפריע בחדר הייחוד, כך את, בתפילת העמידה, מממשת את הקשר שבינך לביני. את רעייתי היחידה מכל עמי תבל. נכון שאמרתי שהעולם קיים על החסד, אבל הרי אלה הן הדקות היחידות ביום שנותרו לקשר אישי בינינו. בזמן קצר זה, אני מאוד מבקש שלא תעשי חסדים עם הבריות וגם שלא תלמדי תורה".

אמנם קורה שמישהו שכח לסגור את הטלפון הנייד כשנכנס לחדר הייחוד (בית הכנסת), אך כלום ייתכן שלפני שהוא מכבה את המכשיר המפריד בינינו, הוא מספיק להגניב מבט אל הצג לראות מי התקשר?! כעת? בחדר ייחוד?! בחמש דקות של תפילת ה'שמונה עשרה'?!

לצערי, את אפילו לא מבינה מה כל כך נורא.

עובדה שלעתים מצלצל הנייד שוב אצל אותו אדם. ועוד: אם היה הדבר חמור בעינייך, כיצד ייתכן שכעבור שתי דקות מצלצל הנייד אצל אחר?

רעייתי יחידתי: את באמת לא מבינה מה כל כך נורא?!

(מכתבי הרב יוסף אליהו, מחבר 'התורה המשמחת' על הגרש"ז אוירבך זצ"ל)

חוק וסדר

פינה משפטית מאת עו"ד משה פרידל

פיצוחים לשבת

לפני הרבה שנים, יצא אבא השוקה והלך כמנהגו לקנות פיצוחים לשבת. שם, במרכז השוק, רכון על גבי שני שקי יוטה גדושים, עמד לו התגרן המקומי והציע את מרכולתו, גרעיני חמניות שחורים, לעוברים ולשבים.

על גבי כל אחד מהשקים רשם מספר. על שק אחד רשם 8 ועל השני 10. מחיר נקוב במטבע המקומי.

התור השתרך וכולם בלא יוצא מן הכלל רכשו את הסחורה המשובחת. הקליינטים זיהו את איכות המוצר על פי המחיר ורכשו את הזרעונים היקרים. אבא בדק עם אחד הקונים המאושרים מה ראה להבדיל בין השניים והאיש הסביר כי מדובר בהבדל תהומי, יום ולילה ממש. "אין מה להשוות בכלל" והפער הזעום במחיר לא ראוי כלל להתייחסות. "אני קונה הביתה רק את הכי טוב...".

"אבא ערך סיבוב בשוק וכשחזר הבחין, כי בעוד השק הזול מלא עדיין עד גדותיו, התרוקן היקר כמעט לחלוטין..."

אבא ערך סיבוב בשוק וכשחזר הבחין, כי בעוד השק הזול מלא עדיין עד גדותיו, התרוקן היקר כמעט לחלוטין. ברוב סקרנותו עמד אבא והתבונן מן הצד. כשהרוכל זכה להפוגה קלה, פנה כה וכה, וירא כי אין איש, לקח את השק של השמונה שפך את הרוב לזה של העשר והמשיך למכור ממנו כמקודם.

למה נזכרתי בסיפור כעת?

לפני כמה ימים הגיע אלי חבר וביקש את מר גורלו.

שעה קלה קודם לכן התדפק על דלתו לקוח. "כמה אתה רוצה על התיק?" שאל.

"אלף וחמש מאות דולר" השיב לאחר ששקל את מכלול הנסיבות.

"מה?" התקומם הלקוח "אלף חמש מאות?"

"כן" עמד על שלו "לא יכול פחות"

"פחות?" סנט בו בזלזול "פחות?"

התברר כי האיש חזר זה עתה ממסע "שופינג" וגילה שהמתחרה ביקש יותר מכפול.

"כנראה שאתה לא רמה בשביל עורך דין אם זה מה אתה לבקש" הפטיר בבוז תוך שהוא עוזב את המשרד בתנועת יד מבטלת.

"בשבילך אני מוכן 2,500" קרא אחריו "אפילו לא כולל מע"מ". אך האיש בשלו, פוסע בנחישות אל עבר המעלית.

" 3,000?" ניסה "במיוחד בשבילך... 3,100...מחיר אחרון...".

הכותב הינו בעל משרד עורכי דין ברעננה

שו"ת חורף הרב שבתי יגל

שאלה: בשבוע שעבר עסק הרב בעניין הדרכים המותרות לעשיית תה בשבת. מה באשר להוספת סוכר לתה? האם יש הגבלה בדבר?

תשובה: דעת רוב האחרונים דמותר להוסיף סוכר לכלי שני, וכן פסק המשנה ברורה.

ביאור: כידוע נפסק להלכה שאין בישול אחר בישול בדבר יבש, אך יש בישול אחר בישול בדבר לח[א].

הנה הסוכר המצוי בימינו הוא מבושל, ומשום כך לכאורה לא הייתה צריכה להיות מניעה לתיתו לתה (אף לכלי ראשון) כיון שאין בישול אחר בישול בדבר יבש.

אך יש מהאחרונים[ב] שדנו את הסוכר כדבר לח, כיוון שמיד לאחר הכנסתו למים החמים הוא נימוח ונהפך לנוזל[ג].

הכרעת המשנה ברורה היא, להחמיר לכתחילה שלא לשים סוכר בכלי ראשון[ד] וכן לא לערות עליו מכלי ראשון אך בכלי שני מותר. דעת הגר"ע יוסף שליט"א להתיר אף בעירוי מכלי ראשון[ה].

וכל זה הוא לעניין סוכר, אך לעניין הממתיקים השונים (כגון 'סוכרזית') יש לברר כל ממתיק לגופו, דייתכן דיש מהם שיש בהם רכיבים שאינן מבושלים, אלא רק אפויים, וא"כ באנו למחלוקת רמ"א ושו"ע[ו] אם יש בישול אחר אפייה, ולדעת הרמ"א שמחמיר, יש לחשוש אף בכלי שני. ובכלי שלישי יש מקילים[ז] ויש מחמירים[ח], ויש לברר דבר זה אצל היצרנים השונים.

א - שי"ח סעיף ד'.
ב - גר"ז בפסקי הסידור (מובאים גם בסוף חלק ב' של שו"ע הרב), שו"ת מהר"ם שיק או"ח סימן קל"ב, ועי"ע דברי הלבוש סימן שי"ח סעיף ט"ז.
ג - ויש להעיר על זה ממה דאיתא בשו"ת רב פעלים חלק ג' או"ח סימן י"ד וכן בספר פחד יצחק (לאמפרונטי) בערך 'בורית בשבת' דהסוכר לא נהפך לנוזל אלא רק מתפרד ומתפזר בתוך הנוזל.
ד - כן משמע לי המ"ב 'מכלי ראשון', וכן פסק הגר"ז בפסקי הסידור.
ה - לוית חן אות מ"ז, ושו"ת יחוה דעת חלק ב' סימן מ"ד. ועיין שו"ת אג"מ או"ח ח"ד סימן ע"ד דיני בישול אות ט"ז דכתב דהוא מחמיר לעצמו לשים סוכר רק בכלי שלישי.
ו - שי"ח ס"ה.
ז - שו"ת אג"מ שם אות ט"ו.
ח - עיין מש"כ בזה בספר אורחות שבת ח"א סעיף מ"א, ובספר היראים (שהוא מקור הדין) איתא להדיא דאף בכלי שלישי יש לחוש

שביבים / שאול שיף

וגם זו פריחה

שרה'לה קוסטינר

בשבוע האחרון אני מוצאת את עצמי, כמו רבים בישובנו, שמחה ונרגשת במיוחד. מעבר המשפחות הראשונות, כחלוץ לפני המחנה, מהמושב יבול לקראונים ב'בני נצרים' הוא נקודת שיא משמעותית מאוד לנו כישוב, לאזור, וגם לעם שלנו.

הישוב החדש הראשון שמוקם מתוך קהילה של מגורשי גוש קטיף.

בו' באלול ה'תשס"ט, בערב המעבר של עובדיה וסיון, חלוצי החלוצים בחלוציות, קיבלתי בשעה 22:16 מסרון וזו לשונו:

הרגע קבענו מזוזה בבית עובדיה משולמי. האחרון לבנין נצרים זכה להיות ראשון לחלוצה.

למי שלא זוכר או יודע, ביום הגרוש מנצרים המשיכו לצקת את גג ביתו של עובדיה!

היתה זו עמדה אמונית ונפשית עקרונית, שקראנו לה "מאמינים ובונים", של נצחון הרוח, שסימלה את נצרים, והיה לה הד בלבבות ובתקשורת. בעיני, ודאי שהיא היתה ועודנה נכונה, למרות שהגירוש בפועל, התבצע.

הסמליות בכך שעובדיה עם רעיתו הטריה סיון, הם הראשונים, יש בה משמעות מיוחדת. חוליה מקשרת בין נצרים להתישבותנו בחלוצה. שאותה רוח גדולה שהלכנו לאורה בנצרים, של בנין הארץ והתישבות מתוך אמונה, מתוך שליחות ומחויבות לערכי הנצח האוניברסליים של עם ישראל לדורותיו, ובלי לכפוף את הקומה בגלל הפגזות של פצמ"רים, קסאמים ומטענים, או להבדיל מפני התקפות אידיאולוגיות שמקורן בתרבות זרה - היא הרוח שמרימה את החול פה, בחולות חלוצה, דוחפת אותנו ונותנת לנו כח, להפריח את השממה בחקלאות ובבנין, הקודש והחול.

ערב לאחר מכן, באתי לראות בעיני את הפלא.

ההרגשה היתה מרוממת. של חלום שמתגשם.

ממקום קשה לאיתור, בתוך מדבר דיונות שוממות, התבדחנו, שמיקום היישוב היה משתנה לפי כמות הדלק בטרקטורון של עובדיה, כל פעם הראו שהיישוב יקום על גבעת חול אחרת, ממילא הכל היה נראה אותו דבר... והנה - שורו הביטו וראו, משפחות גרות פה!!! יישוב ממש!!! מה גדול היום הזה!

נכון, על כל שלב בהתפתחות המקום שמחנו והתרגשנו - חממות שנבנות, כביש שנסלל, יסודות לבית שנחפרים, יציקת רצפה, שלד בית שמוכן, קראוונים שמגיעים...

בימים אלה התחלנו לקטוף ולשווק את הרימונים האורגניים ממטע הרימונים המשפחתי שלנו בחלוצה, שזו בודאי עבורנו התרגשות מאוד מיוחדת, וחיבור אישי וממשי לעשייה ההתיישבותית באזור, שפירותיה המתוקים והבריאים מגיעים לציבור הרחב.

אבל עכשיו, עליית מדרגה.

לראות במדבר, בקצה הכביש, ישוב חי, נושם, מאוכלס, אור בחלונות - אור גדול זורח בלבבות!

כשבאתי מספר ימים לאחר מכן, הצטרפו סימני חיים נוספים - מכוניות חונות ליד בתים, אנשים מתרוצצים, ארגזים נפרקים... אבל הדבר שריגש אותי ביותר היה, כביסה תלויה ב'בני נצרים' שבחלוצה, - לכאורה פשוט ובסיסי, אבל מקפל בתוכו כל-כך הרבה עוצמות חיים.

התחדשות של שגרת חיים אמיתית ופשוטה, של יהודים שנקשרים לאדמתם.

וכשזוכים להשתתף בחנוכת בית הכנסת הזמני והכנסת ספרי תורה... ושבת ראשונה בישוב החדש...

הלב עולה על גדותיו...

אשרינו שזכינו להתנער מהעפר ולהיות שותפים עם אל, לחזות ולקחת חלק בהתגשמות נבואות הנחמה - "כי נחם ד' ציון, נחם כל חורבותיה, וישם מדברה כעדן...", ונתפלל שנזכה לחזות בנטיעתם מחדש של כל חברינו העקורים באשר הם, בבניינם החדש והמחודש, של כל חבלי ארצנו האהובה.

ובבניינה השלם של ירושלים ננוחם.

❋

(נכתב בט"ו באלול התשס"ט ופורסם ב"נצר מטעי" בקהילת נצרים שביבול, תחת הכותרת: חלוצה בשבילי. מאז קיבלתי ממשפחת קוסטינר (שרה היא נכדתו של הגרמ"צ נריה זצ"ל) לקראת ט"ו בשבט שני משלוחים של רימונים אורגניים עסיסיים ומתוקים, בעוד ממקום מושבם הקודם חוטף עם ישראל רימונים מסוג אחר והעולם הצבוע רואה הכול ומתייצב לצדם של הרוצחים השפלים.)

עדיף לאכול כדי להתפלל

הרבנית רבקה ע"ה, אמו זקנתו של האדמו"ר הששי לאדמו"רי חב"ד, רבי יוסף יצחק זי"ע, חלתה בהיותה כבת 18 שנה (שנת תרי"א). ציוה עליה הרופא שתאכל תכף ומיד עם קומה בבוקר משנתה. הרבנית רבקה לא רצתה לטעום קודם התפילה, והייתה מתפללת בהשכמה, ואחר התפילה הייתה אוכלת פת שחרית. כשנודע הדבר לחותנה, הלוא הוא האדמו"ר ה"צמח צדק", אמר לה: יהודי צריך להיות בריא ובעל כוח. על מצוות נאמר "וחי בהם", הפרוש של וחי בהם: יש להחדיר חיות במצוות. בכדי שיוכלו לעשות זאת, חייבים להיות בעל כוח ולהיות בשמחה. וסיים: אינך צריכה להיות על בטן ריקה. עדיף לאכול כדי להתפלל, מאשר להתפלל כדי לאכול, וברכה האדמו"ר ה"צמח צדק" באריכות ימים. היא נולדה בשנת תקצ"ג והסתלקה בשנת תרע"ד. (היום יום)

שלש שלישיות

חשוכת בנים ל"ע לא ידעה לשית עצות בנפשה, כיצד תוכל לפעול ישועה אצל הרה"ק רבי משה מסאווריין זי"ע. יעץ לה משרתו בקודש בסוד, שתלך למקווה בשעה שהרבי נוהג להגיע לשם כדי לטבול ותעמוד ליד דלת הכניסה, ובעת שהרבי יצא להיכנס לטבול, לא תניח לו להיכנס פנימה עד אשר יבטיח לה שהיא תיפקד בזרעא חיה וקיימא. שמעה האישה לעצת המשרת בקודש ואכן כך עשתה. והנה כשרצה הצדיק להיכנס למקווה חסמה את דרכו. ביקש ממנה: הניחי לי להיכנס. אמרה לו: רבי לא אניחך להיכנס עד שתבטיח לי שאזכה להיפקד בבנים. ראה הצדיק עם מי יש לו עסק, נענה לה ואמר: יהיו לך ילדים וילדים וילדים! בחלוף תשעה ירחים זכתה אותה אישה להיפקד בשלישיה. לאחר שנה זכתה בשלישיה נוספת. כשראתה לאן ברכת הצדיק מוליכה, באה אליו ואמרה לו: רבי! אמנם זכיתי בזכות ברכתך להתברך בילדים, אך קשה לי ללדת שלישיה בכל פעם. השיב לה הרבי: אין מה לעשות. אין באפשרותי לשנות את הדבר. ואותה אישה שברה את כל כללי ההסתברות וילדה שלוש שלישיות זו אחר זו. וכאשר סיפר זאת הצדיק המקובל, האדמו"ר מפוריסוב הלוא הוא רבי עקיבא רבינוביץ שליט"א, בירך את כל הזקוקים להיוושע בבנים, שייפקדו במהרה בזרעא חיה וקיימא.

אגב כך נספר (ראיתי באתר הידברות), כי הרה"ק רבי משה מסאווריין זי"ע היה נוהג להזכיר עצמו אצל כל חתן ביום חופתו וביקש שיתפלל עליו, (ראה בליקוטים שבסוף ספר שולחן העזר (ח"ב קלח טור א)) וכך המנהג בכל מדינת גליציה. ומובא בספר היובל עמוד כ"ה בשם הגאון רבי עקיבא יוסף שליזינגר זצ"ל בעל "לב העברי", שבעת היות רבי הירש מאיר (השו"ב מניימארקט) חתן ביום חופתו, אמר לו רבי שמעון סופר זצ"ל, אז אבד"ק קראקא בשם אביו החתם סופר זצ"ל, כי יש לחתן ביום חופתו כוח לפעול בתפילתו כמו לצדיק הדור, ולכן ביקש הגאון רבי שמעון סופר מהחתן הנ"ל שיזכרנו לרפואה שלמה טרם לכתו לחופה.

כבוד התורה מול רכוש גשמי

לר' יצחק דיינים היו שתי בנות שנישאו לימים לשני גאוני עולם: ראש ישיבת טלז, רבי אברהם יצחק בלוך זצ"ל ואחיו הגאון זצ"ל, ששימש כר"מ בישיבת טלז.

איך זכה ר' יצחק לחתנים אלו?

מסופר: הדבר היה בעיצומו של חורף, השלג ממעל והבוץ מתחת, הרטיבו לכלכו וטינפו בגדיו של כל אדם שהסתובב ברחובות העיר. באותו יום, לא אחר מאשר רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל מברנוביץ, בעל "קובץ שיעורים" - עשה את דרכו לבתי נדיבים כדי להתרימם עבור ישיבתו. עתה היו מועדות פניו לביתו של ר' יצחק הגביר. כל אימת שנכנס אליו היה ר' יצחק מקבלו בקבלת פנים מלכותית ומעניק לו תרומה הגונה. הפעם, שלא כהרגלו, לא הזדרז רבי אלחנן לדפוק על דלתו "מלוכלך אני ואין זה מן הנימוס לטנף את רצפת מעונו המבריק ואת כלי ביתו היקרים". מה עושים? התלבט רבי אלחנן עם עצמו, עד שצץ במוחו רעיון. הוא מיהר לעקוף את הבית וניצב בפתח המטבח בצידו האחורי. ידע רבי אלחנן כי כאן, במטבח, ניתן יהיה בקלות לנקות את הלכלוך והבוץ. הקיש קלות על הדלת והגביר הופיע מחייך ומבין, אך מיד נשתנו פניו והוא נראה ככועס. "כבודו מקלקל את חינוך בנותי" אמר הגביר לרבי אלחנן והוסיף "כל החינוך המסור שהשקעתי בהן אני עלול לאבד ברגע אחד".

רבי אלחנן השתאה לדעת מה חטאו ומה פשעו?! מתוך כאב עמוק טען הגביר: כל ימי אני מתאמץ להחדיר בבנותי, שתדענה, שכל העושר שבעולם, כסף ותענוגים, בית מפואר, כל אלה אינם שווים מאומה בלי תורה. אין חשיבות לשטיחים ולכלי בית יקרים לעומת רגע קט שייהנה מהם בן תורה. והנה עתה מראה להן ראש הישיבה בדיוק את היפך, כאילו יופי החדרים חשוב יותר מכבוד התורה. אמר ועשה. ר' יצחק בקש מרבי אלחנן להתלוות אליו אל חדר האורחים הגדול והמפואר. שם הושיבו על אחד מהכיסאות היקרים שכמובן התכסה מיד בבוץ. כלי הבית והשטיחים הוכתמו בכתמים חומים של רפש ולכלוך. אי שם ליד פתחו של החדר עמדו אשתו ובנותיו של הגביר מתבוננות במחזה מרהיב העין הנגלה זה עתה לעיניהן. מבטו המאושר של האב לימדן מהו כבוד התורה ולומדיה ונתן ממשות לפסוק "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף".

ותרעד ותרעש הארץ / מאת הרב ב.ז.ש.

במשנה ברכות (נד.) תנן, על הזיקין ועל הזועות (- רעידת אדמה) אומר "ברוך שכחו וגבורתו מלא עולם" (בשם ומלכות, תוס') ע"כ.

מהי הסיבה לרעידת אדמה?

בגמרא הנ"ל דף נט. יש ה' סיבות לזה:

א. בשעה שהקב"ה זוכר את בניו ששרויים בצער בין אומות העולם, מוריד (כביכול) שתי דמעות לים הגדול, וקולו נשמע מסוף העולם ועד סופו. - ומכך נובעת רעידת אדמה.

ב. שהקב"ה סופק כפיו זו בזו (כביכול), ומאותו הקול מזדעזעת הארץ.

ג. כי הקב"ה מתאנח אנחה - ומאותו אנחה מרעיד הארץ (רש"י).

ד. שהקב"ה בועט ברקיע והארץ מזדעזעת מקול הבעיטה.

ה. הקב"ה דוחק את רגליו תחת כסא הכבוד וכך נגרמת רעידת אדמה.

בירושלמי ברכות (פרק ט' הלכה ב') מצינו ד' עוונות הגורמים לרעידת אדמה:

א. בעוון תרומות ומעשרות.

ב. שהקב"ה מביט בבתי טרטיאות (מקום ששוחקין הגוים, וי"א מקומות גבוהים שרואים משם שחוק וטיול) ובבתי קרקסיאות (בתי שותי יין שלהם) יושבים בטח ושאנן ושלוה, ובית מקדשו חרב, ואז רוצה הוא להפיל עולמו ולהחריבו, וזה הסיבה לרעידת הארץ.

ג. בעוון משכב זכר.

ד. מפני המחלוקת.

כדאי לצטט דברי הראשונים בענינים אלו.

הקב"ה משתתף בצערן של ישראל השרויים בין הגוים:

רב האי גאון ורבנו נסים גאון מבארים, כי בודאי שהקב"ה אינו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף ואין לדמות לשום בריה, והחכמים השתמשו במשלים כאלו בדברי אגדה עפ"י דרך המקרא, כמ"ש "עין ה'", "יד ה'", "ויחר אף ה'", "עלה עשן באפו" וכו'. ועפ"י יסוד זה הכוונה כך היא: שבני ישראל כ"כ חשובים לפני הקב"ה שאין טובה באה לעולם אלא בשביל ישראל, וכן כל דבר שהקב"ה מביא בעולם בשביל ישראל הוא, כגון הקשת הנראית בענן שהיא אות לברית שכרת ה' עם נח אחר המבול, ולכן רעידת אדמה באה כביטוי לצער השכינה, כביכול, על שבני ישראל שרויים בצער בין הגויים.

רבנו חננאל כותב, כשרואה הקב"ה את הלחץ והעינוי של בני ישראל תחת הגויים, עולה אז על לבו להביא מבול על הגויים, אבל הוא זוכר את בריתו, ולכן מוכרח להימנע מכך, ולכן התוצאה היא כעין דמעות הגורמות לרעידת אדמה.

ותכלית רעידת האדמה היא להראות לישראל שלא נטש אותם ה' ולא שכחם, ויבוא יום שיחזירם לארצם ולכבודם. הלכך עליהם לסבול עוֹלָם עד כלות ימי הגלות שנגזרה עליהם. כשהם רואים את סימני צער הבורא כביכול, על מצבם, הם מתחזקים ביראתם וחוזרים לתורתו ומצוותיו ע"כ.

סגולות שלא להינזק ברעידת אדמה:

בספר הברית (מאמר י' פ"א) כתב: אמרתי להודיע ג' עצות טובות להצלה מהרעש, אחד טבעית ואחד סגולית ואחד אלקיית. הטבעית הוא לברוח, והסגולית הוא שיאמר ג' פעמים פסוק וינועו אמות הסיפים מקול הקורא והבית ימלא עשן (ישעי' ו ד) פנים ואחור (הכוונה: ישר והפוך), והאלקיית הוא לדרוש את אלקים ולשחר פניו בתשובה תפלה וצדקה ושב ורפא לו ע"ש. ואת דבריו הביא מוה"ר רבי חיים פלאג'י ז"ל בספר נפש חיים (מע' ר' אות כ"ו).

הנה בסדר הדורות (ג"א קיב) כתב בשם היוחסין, "סוד גדול בזמן שיבוא רעש בעולם יקראו ג"פ פסוק וינועו אמות הסיפים, וקרא זה אל זה ואמר, וישקוט הרעש". וכן הביא דברי הסדר הדורות באגרא דפרקא (אות ק') ונראה כי כוונתו לומר כל הפסוק בישעיה (ו, ג) שנתנבא בעת הרעש שהיה בימי עוזיהו: "וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש ה' צבקות מלא כל הארץ כבודו, וינועו אמות הסיפים מקול הקורא והבית ימלא עשן".

וכן הריעב"ץ ז"ל במור וקציעה או"ח (סימן רכ"ז) כתב, מצאתי בסוף ספר יוחסין בהוספות של רש"ש (ר' שמואל שולם מו"ל ספר היוחסין) בלשון הזה, וע"ז ניבא ישעיה וינועו וגו' וקרא זה אל זה וגו' ג' פעמים וישקוט הרעש ע"ש. ונראה שמקור הדברים הוא ביוחסין (מאמר ששי הזמן התשיעי ע' רמז) שכתב, בשנת ד' אלפים ר"א היה רעש גדול בארץ ארבעה חדשים בקושטנטינופלא, ונער אחד מישראל שאמר קדוש קדוש ה' צבקות, שקוט הרעש. ונראה לי שזה אמת כי ביום רעש עוזיהו אמר ישעיהו זה הפסוק. וכן רמזו רז"ל (סוטה מ"ט א') אמאי קאי עלמא אסדר קדושה כו', שלא יחרב העולם ע"ש. והנה היוחסין כתב רק לומר הפסוק קדוש וכו', ובמקורות הנ"ל כתבו בשמו לומר גם וינועו אמות הסיפים, וגם לומר ג"פ. ובספר הברית הזכיר רק הפסוק וינועו אמות הסיפים וגו', וכתב לאומרו ישר והפוך.

בספר סגולות ישראל (מע' ר' אות כ"ד) כתב בשם ספר נפש היפה, סגולה להינצל מן הרעש, יאמר פסוק: "וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור", להזכיר זכות אבות להצילנו מכל צרה, וכמ"ש רז"ל בב"ר סו"פ ע"א ובשמו"ר פ"מ, בשעה שהקב"ה בא להרעיש את עולמו, אליהו הנביא ז"ל מזכיר זכות אבות והקב"ה מתמלא רחמים ומרחם על עולמו ע"ש. ואגב יש לציין, שבספר תשועות חיים לבעל מסגרת השולחן (פ' תשא), כתב על פסוק זה, שטוב להרגיל עצמו לומר תדיר והוא מועיל למחשבות קדושות ע"ש. (המובא כאן הוא קטע מתוך מאמר מקיף על רעידות אדמה שפורסם בשבועון העדה החרדית "העדה". "העדה" לבש צורה חדשה, מודרנית יותר, והוא מופץ בכל הריכוזים הדתיים ברחבי הארץ. גם אם אין מסכימים לתוכנם של כמה ידיעות ומאמרים, ניתן למצוא שם מאמרים מעניינים ביותר. והרי גם אותם 26 אחוז שומרי מצוות שקוראים את ידיעות אחרונות בשקיקה כל ששי-שבת, אינם מסכימים תמיד עם כל הכתוב בו והמצולם בו.)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
טל. 052-7723288
אימייל. gilwein26@012.net.il